

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 4

สาระสำคัญของประวัติศาสตร์ประเทศไทย

หัวข้อเนื้อเรื่อง

1. สาระสังเขปในความเข้าใจการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่ออธิบายความเป็นไทย
2. ความเข้าใจในการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์
3. ประเด็นที่มาของคนไทยเพื่อศึกษามิติกลุ่มชาติพันธุ์
4. สาระสังเขปการศึกษาในยุคก่อนประวัติศาสตร์
5. สาระสังเขปการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในยุคเริ่มแรกเมืองในแผ่นดินไทย

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. นักเรียนสามารถคำนวณยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ได้ทั้งหมด
2. นักเรียนสามารถที่จะวิเคราะห์ถึงที่มาของชนชาติได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล
3. นักเรียนสามารถที่จะอธิบายหรือสรุปเกี่ยวกับข้อมูลในยุคสมัยดังกล่าวได้โดยสังเขปหลังจากศึกษาวิวัฒนาการประวัติศาสตร์สมัยก่อนพุทธศตวรรษที่ 19
4. นักเรียนสามารถที่จะอธิบายหรือสรุปเกี่ยวกับข้อมูลในยุคสมัยดังกล่าวได้โดยสังเขปหลังจากศึกษาวิวัฒนาการยุคสมัยประวัติศาสตร์หลังพุทธศตวรรษที่ 19

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ทำแบบทดสอบหลังการเรียนการสอน
2. ทำแบบทดสอบท้ายบทประจำบทที่ 4
3. บรรยายเนื้อหาข้อมูลผ่านโปรแกรม MS PowerPoint
4. บรรยายข้อมูลผ่านวิดีโอ
5. เข้าร่วมอบรมสัมมนาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทที่ 4 จากองค์กรที่เกี่ยวข้อง

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอนบทที่ 4
2. โปรแกรมนำเสนอ MS PowerPoint
3. วิดีทัศน์โดยโปรแกรมทางอินเทอร์เน็ต

การวัดผลและประเมินผล

1. ประเมินจากแบบทดสอบหลังการเรียนการสอน
2. ประเมินจากการแบบทดสอบท้ายบท
3. ประเมินจากการสอบกลางภาค

บทที่ 4

สาระสำคัญของประวัติศาสตร์ประเทศไทย

การศึกษาวិชาไทยศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวและบริการได้ให้ความสำคัญในความเป็นไทยที่ปรากฏในวัฒนธรรมภาษาและวัฒนธรรมศิลปะ จากนั้นให้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ดังกล่าวนี้ไปสู่อาชีพด้านการท่องเที่ยวซึ่งมีลักษณะเป็นการประยุกต์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางวัฒนธรรม (Cultural Valued Added) และทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาความเป็นมรดกทางวัฒนธรรมไทยทั้งหมด ผู้ศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโบราณคดีก่อน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การอธิบายความเป็นไทยให้ชัดเจนและมีความถูกต้องตามเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น ในบทนี้จึงจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของไทย องค์ความรู้ในชาติพันธุ์ที่สัมพันธ์กับชนชาติไทย การแบ่งยุคสมัยประวัติศาสตร์ไทยและสาระสำคัญของประวัติศาสตร์ไทยในแต่ละยุคสมัยเพื่อประกอบการอธิบายในความเป็นไทยได้อย่างถูกต้อง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาตำราจรรยา พระบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทยเป็นผู้ที่ศึกษาและสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์โดยใช้หลักฐานด้านเอกสาร หลักฐานโบราณคดี และมานุษยวิทยาประกอบการศึกษาวិชาประวัติศาสตร์พร้อมทั้งวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล (Critical Analysis Approaches) หลังจากเน้นการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ไทยได้ใช้แนวการศึกษาตามแบบตะวันตกซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาวิชาทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาในประเทศไทย (กรมศิลปากร. 2558 : 16-18)

องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทยเป็นเรื่องราวที่ถ่ายทอดความเป็นไทยซึ่งได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับจนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 9 ได้มีการชำระประวัติศาสตร์และพงศาวดารขึ้น รวมทั้งให้จัดบันทึกเรื่องราวและเหตุการณ์ในรัชกาลของพระองค์ไว้เพื่อให้เป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ต่อไป ดังนั้นความสำคัญของประวัติศาสตร์ไทยถือได้ว่าได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 อย่างหาที่สุดมิได้ อีกทั้งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถเช่นกัน ดังมีพระราชเสาวนีย์ในปี 2551 คราวเสด็จออกมหาสมาคม ณ ดุสิตาลัย ว่ามีพระราชประสงค์จะให้คนไทยศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ รู้จักประวัติศาสตร์ และเผยแพร่ประวัติศาสตร์ไทยให้มากยิ่งขึ้น (iseehistory. (ออนไลน์). ม.ป.ป.)

ทั้งนี้เพื่อให้ความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ไทยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในวิชาไทยศึกษาเพื่อการท่องเที่ยว ดังนั้นในบทนี้จึงนำสาระประวัติศาสตร์ไทยมาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาด้วย ดังนี้

สาระสังเขปความเข้าใจการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่ออธิบายความเป็นไทย

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ก่อนสมัยรัชกาลที่ 4 หลักฐานที่นำมาใช้นั้นมักจะสัมพันธ์กับตำนานเมืองต่างๆ เช่น ตำนานเมืองเชียงใหม่ เป็นต้น หรือการเล่าปากต่อปากหรือมุขปาฐะโดยมักมีความเชื่อทางไสยศาสตร์เข้าร่วมปะปนในการบอกเล่านั้นๆ ด้วยซึ่งสามารถทำให้ชี้ชัดในการตีความเนื้อหาข้อมูลของเอกสารนั้นได้ แต่อย่างไรก็ตามหลักฐานดังกล่าวเมื่อนำมาศึกษาในรายละเอียดก็ยังคงสามารถใช้ให้เป็นประโยชน์กับการศึกษาเรื่องราวในอดีตได้

หลักฐานที่มีการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรปรากฏในการเขียนพงศาวดารอันมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา สมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น การรวบรวมการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบปรากฏชัดเจนในสมัยรัชกาลที่ 4 และเริ่มชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยที่ใช้เอกสารทางประวัติศาสตร์ในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์ เจ้าฟ้ากรมพระยาตำราสารานุกรม

ความเข้าใจในการแบ่งอายุสมัยทางประวัติศาสตร์

การนับเวลาทางประวัติศาสตร์แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การนับศักราชแบบไทยและการนับศักราชแบบสากล (มาลัยวรรณ จันทร. (ออนไลน์). 2553) ดังนี้

การนับศักราชแบบไทย

1. พุทธศักราช (พ.ศ.) เป็นศักราชที่ใช้ในพุทธศาสนาโดยนับตั้งแต่พระพุทธเจ้าปรินิพพานเป็นพุทธศักราชที่ 1 ซึ่งประเทศไทยใช้มาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชและมีการใช้อย่างเป็นทางการในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6

2. มหาศักราช (ม.ศ.) เป็นศักราชที่คิดขึ้นโดยพระเจ้ากนิษกะแห่งอินเดียซึ่งเข้ามายังประเทศไทยในสมัยสุโขทัยและอยุธยาตอนต้นโดยผ่านทางพ่อค้าหรือพราหมณ์ที่เข้ามาติดต่อค้าขายสมัยนั้นๆ อันปรากฏบนศิลาจารึกเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งนี้ถือว่ามหาศักราช 1 ตรงกับพุทธศักราช 621

3. จุลศักราช (จ.ศ.) เป็นการบอกศักราชตามแบบพม่าโดยมีสังฆราชมนุโสรัหณ์แห่งอาณาจักรพุกามเป็นผู้คิดขึ้น ทั้งนี้ในปีพุทธศักราช 1181 ในสมัยอยุธยา ประเทศไทยสมัยนั้นได้นำมาใช้เพื่อคำนวณทางโหราศาสตร์ บอกเวลาในจารึก พงศาวดาร ตำนาน จดหมายเหตุ ฯลฯ ล่วงถึงรัชกาลที่ 5 การบอกศักราชดังกล่าวจึงยกเลิกไป

4. รัตนโกสินทรศก (ร.ศ.) เป็นศักราชที่ใช้นับในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงเริ่มใช้อย่างเป็นทางการในวันที่ 1 เมษายน 2432 ซึ่งตรงกับ ร.ศ. 108 โดยยึดเอาวันสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเป็นปฐมกษัตริย์ในปีพุทธศักราช 2325 เป็น รัตนโกสินทรศก 1

การนับศักราชแบบสากล

1. คริสต์ศักราช (ค.ศ.) เป็นปีการนับศักราชของผู้นับถือศาสนาคริสต์ที่นิยมใช้ทั่วโลกโดยถือเอาปีที่พระเยซูประสูติเป็นคริสต์ศักราชที่ 1 ซึ่งตรงกับพุทธศักราช 543

2. อีจเราะห์ศักราช (ฮ.ศ.) เป็นการนับศักราชของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามโดยยึดเอาวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ. 622 ปีที่ท่านนบีมุฮัมมัดอพยพจากเมืองเมกกะไปยังเมืองมาดีนาเป็นปีอีจเราะห์ศักราช 1

อนึ่งในการศึกษาหรือการบรรยายข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ที่จะบ่งชี้ถึงศักราชที่แน่ชัดบางครั้งอาจทำได้ยากโดยเฉพาะยุคที่ไม่มีการจดบันทึก ดังนั้นจึงอาจใช้การสันนิษฐานโดยระยะเวลาเป็นช่วงกว้างๆในการบรรยายแทนซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวสามารถแบ่งเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. ทศวรรษ คือ รอบ 10 ปี ซึ่งนับจากศักราชที่ลงท้ายด้วย 1 จนถึงศักราชที่ลงท้ายด้วย 0 ในรอบ 10 ปี เช่น พ.ศ 1 – พ.ศ. 10 ถือเป็น ทศวรรษที่ 1

2. ศตวรรษ คือ รอบ 100 ปี ซึ่งนับจากศักราชที่ลงท้ายด้วย 1 จนถึงศักราชที่ลงท้ายด้วย 0 ในรอบ 100 ปี เช่น พ.ศ 1 – พ.ศ. 100 ถือเป็น ศตวรรษที่ 1

3. สหัสวรรษ คือ รอบ 1000 ปี ซึ่งนับจากศักราชที่ลงท้ายด้วย 1 จนถึงศักราชที่ลงท้ายด้วย 0 ในรอบ 1000 ปี เช่น พ.ศ 1 – พ.ศ. 1000 ถือเป็น สหัสวรรษที่ 1

การแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ไทย

ในการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ไทย สิ่งที่ใช้ในการแบ่งที่สำคัญคือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรและที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ยุคก่อนประวัติศาสตร์ เป็นยุคสมัยที่ยังไม่มีการใช้ตัวอักษร ส่วนใหญ่ใช้หลักฐานทางด้านโบราณคดีในการศึกษาถึงความเป็นมา

2. ยุคประวัติศาสตร์ เป็นยุคสมัยที่มีการใช้ลายลักษณ์อักษรในการจดบันทึก

ประเด็นศึกษาที่มาของคนไทยเพื่อศึกษามิติของกลุ่มชาติพันธุ์

คำถามตั้งต้นของการเรียนประวัติศาสตร์อย่างหนึ่งที่สำคัญคือการอธิบายถึงถิ่นกำเนิดของคนไทยซึ่งมีนักวิชาการจำนวนมากให้ความคิดเห็นต่างๆโดยสรุปแนวคิดดังกล่าวออกมาเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

แนวคิดแรก เชื่อว่าคนไทยเดิมอยู่ที่บริเวณมณฑลเสฉวนตามลุ่มน้ำแยงซีเกียง ประเทศจีนตอนกลาง โดยศึกษาจากเอกสารจีนและความคล้ายคลึงทางด้านภาษา ทั้งนี้อาจเกิดจากการแทรกซึมลงมาหรือการอพยพครั้งใหญ่ในการเคลื่อนไหวของชนชาติไทย แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวไม่น่าเป็นไปได้เมื่อมีการศึกษาชาติพันธุ์วิทยา